

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Влащенко Наталія Миколаївна

УДК 338.48 – 6:615.8(043.3)

**СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ
САНАТОРНО-КУРОРТНОГО КОМПЛЕКСУ РЕГІОНУ**

Спеціальність 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Харків – 2009

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Харківській національній академії міського господарства Міністерства освіти і науки України (м. Харків).

Науковий керівник

- доктор технічних наук, професор
Торкатюк Володимир Іванович,
Харківська національна академія міського господарства, завідувач кафедри економіки будівництва.

Офіційні опоненти:

- доктор економічних наук, професор
Черчик Лариса Миколаївна,
Луцький національний технічний університет, завідувач кафедри прикладної статистики та економіки праці;

- кандидат економічних наук, доцент
Єрмаченко Володимир Єгорович,
Харківський національний економічний університет, проректор з міжнародних зв'язків, завідувач кафедри туризму.

Захист відбудеться «___» _____ 2009 р. о ___ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.089.01 Харківської національної академії міського господарства за адресою: 61002, м. Харків, вул. Революції, 12, в залі засідань вченої ради (конференц-зал № 1).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Харківської національної академії міського господарства за адресою: 61002, м. Харків, вул. Революції, 12.

Автореферат розісланий «___» вересня 2009 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Т.В. Момот

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Санаторно-курортна система зміцнення здоров'я людини має давні історичні традиції і продовжує свій розвиток завдяки постійному попиту на рекреаційні послуги. Останнім часом організація діяльності в цій сфері набувала здебільшого індустріального характеру, що дає підстави виділяти в наукових дослідженнях санаторно-курортний комплекс (СКК) як особливий соціально-економічний об'єкт. Складний вузол проблем і протиріч, які виникли у процесі реформ, котрі проводяться в Україні, справляють вплив і на СКК, ставлячи перед ним стратегічне завдання – еволюційний перехід санаторно-курортних установ на ринкові умови господарювання. Особливої актуальності завдання сталого розвитку санаторно-курортного комплексу регіону набувають в умовах жорстких обмежень на фінансування санаторно-курортних установ, необхідності забезпечення гарантованої якості лікування, адресності соціальних програм, спрямованих на оздоровлення громадян.

У цьому зв'язку доцільним є дослідження і пошук наукових напрямів удосконалення механізму розвитку СКК на регіональному рівні, орієнтуючись на динамічний розвиток, результати ефективної міжгалузевої взаємодії різних структур санаторно-курортного комплексу регіону. Заслуговує на увагу пошук шляхів нарощування й активізації економічного потенціалу СКК, конкретні характеристики використання якого безпосередньо залежать від попиту споживачів на послуги СКК, рівня господарської взаємодії галузей регіональної економіки.

У наукових публікаціях наголошується на тому, що перехід на ринкові методи господарювання не створив умов для утворення ефективного соціально-економічного механізму функціонування СКК, у зв'язку з чим постає завдання розробки наукових основ такого механізму і залучення його в стратегічні програми розвитку СКК.

Вирішення цих проблем вимагає нових підходів до вдосконалення соціально-економічного механізму розвитку СКК у регіонах України, зокрема в АР Крим. Новий механізм має базуватися на поєднанні принципів самофінансування, державної підтримки і суспільного контролю, а також розвитку конкурентного середовища і водночас на реалізації принципів соціальних гарантій.

Ці проблемні питання знайшли відображення в працях багатьох вчених-економістів і практиків. Вагомий внесок у вирішення проблеми забезпечення розвитку СКК зробили А.І. Амоша, В.Д. Безносьок, І.В. Бережна, Н.З. Вельгош, А.М. Ветітнев, М.В. Глядіна, П.В. Гудзь, Ю.П. Гуменюк, М.І. Долішній, Л.І. Донськова, Т.З. Дементьєва, В.Є. Єрмаченко, А.В. Єфремов, А.В. Живицький, Р. Іванух, Г.В. Казачковська, В.І. Куценко, Л.С. Ларічев, М.В. Лобода, В.К. Мамутов, Б. Омецинський, А.Г. Охрименко, І.М. Писаревський, В.В. Побірченко, Н.Г. Семеняк, Н.В. Судова-Хомюк, В.І. Торкатюк, Е.І. Уссїнова,

Л.М. Черчик, О.С. Шаптала, В.В. Шмагіна, С.К. Харічков та ін. У працях цих дослідників розкрито сутність соціально-економічних характеристик СКК, особливості надання рекреаційних послуг, структурні складові, економічні особливості й основи системи управління СКК, що створює змістовний фундамент для подальших досліджень. Проте проблема адаптації СКК до нових економічних умов залишається недостатньо вивченою і вимагає подальшого поглибленого дослідження, що зумовлює актуальність обраної теми дисертації, обґрунтування мети і напрямів дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами і темами. Наукові дослідження, які знайшли відображення в дисертації, виконані в рамках держбюджетної тематики кафедри економіки будівництва Харківської національної академії міського господарства за темою «Економічні основи системотехніки полідімensionального формування синергетичного інвестиційного циклу капітального будівництва об'єктів житлово-комунальних комплексів» (номер державної реєстрації 0107U000249), в роботі автором розроблені положення і рекомендації щодо удосконалення механізмів адаптації до ринку організацій СКК і забезпечення доступності санаторно-курортних послуг, а також рішення виконкому Ялтинської міської ради від 23.01.2007 р. № 5 «Програма розвитку охорони здоров'я Великої Ялти на 2007 – 2010 рр.», рішення VII сесії V скликання Ялтинської міської ради від 27.02.2007 р. № 51 «Ялтинська міська комплексна Програма соціальної підтримки населення «Турбота» на 2007 р.»; рішення VII сесії V скликання Ялтинської міської ради від 06.03.2007 р. № 71 «Програма «Фізична культура і спорт» на 2007 – 2011 рр.». При розробці програм розвитку курортів Великої Ялти були використані рекомендації автора щодо диверсифікації джерел фінансування і поліпшення інформаційного забезпечення реалізації рекреаційних послуг.

Мета і завдання. Метою дисертаційної роботи є теоретичне обґрунтування і розробка науково-методичних рекомендацій щодо удосконалення соціально-економічного механізму розвитку СКК регіону і його структурних складових.

Відповідно до мети дисертації вирішувалися наступні завдання:

- дослідження місця і ролі СКК регіону в умовах ринкового реформування регіональної економіки;
- уточнення напрямів розвитку СКК регіону та характеристик еволюційного процесу взаємодії суб'єктів господарювання;
- теоретичне обґрунтування концептуальної моделі і напрямів розвитку СКК;
- розробка і теоретичне обґрунтування концепції доступності рекреаційних послуг для населення;

- розробка й апробація методики соціологічної оцінки факторів впливу на розвиток СКК;
- вивчення й узагальнення тенденцій розвитку вітчизняного СКК в умовах ринку;
- обґрунтування стратегії розвитку та розробка рекомендацій щодо формування централізованої підтримки програм розвитку СКК Кримського регіону;
- моделювання варіантів оцінки потенціалу СКК та факторів його використання;
- розробка практичних рекомендацій щодо розвитку соціального туризму й інноваційних механізмів управління санаторно-курортними комплексами.

Об’єкт дослідження є процес розвитку санаторно-курортних комплексів у регіонах України, управлінські технології взаємодії між виробниками санаторно-курортних послуг, споживачами, а також органами влади й місцевого самоврядування.

Предмет дослідження є соціально-економічний механізм взаємодії суб’єктів санаторно-курортного комплексу та фактори впливу на підвищення ефективності його функціонування та стійкого розвитку.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційного дослідження є система економічних законів і категорій ринкової економіки, що визначають процес функціонування санаторно-курортного комплексу на регіональному рівні.

У процесі розробки теми застосовувалися такі методи емпіричного і теоретичного дослідження: порівняння й узагальнення (при виконанні аналізу соціально-економічної політики вітчизняних і зарубіжних курортних регіонів, дослідженні тенденцій розвитку санаторно-курортного комплексу Кримського регіону), методи структурно-логічного аналізу і синтезу (при розробці підходу до трактування поняття «санаторно-курортний комплекс регіону», «ефективність функціонування і розвитку СКК»), методи регресійного аналізу (для виявлення кількісного впливу зумовлюючих чинників на зміну коефіцієнта завантаження санаторно-курортних установ), математичний метод побудови таксономічного інтегрального показника розвитку та багатовимірного статистичного методу канонічних кореляцій (при оцінці матеріально-речової складової потенціалу СКК), соціологічного опитування, експертних оцінок (для виявлення пріоритетів громадян у відпочинку, визначення причин, які знижують рівень задоволеності рекреантів якістю відпочинку та лікування на вітчизняних курортах, визначення інформованості громадян про систему відпускних чеків і частоти її використання).

Інформаційну базу дослідження склали офіційні статистичні дані про стан розвитку санаторно-курортних комплексів України, нормативні докумен-

ти, які регламентують господарську санаторно-курортну і туристську діяльність в Україні, дані наукових публікацій і соціологічного опитування.

Наукові результати полягають у наступному:

Удосконалено:

– визначення поняття «санаторно-курортний комплекс» як сукупності на певній території різних установ (інтегрованих за кластерним типом), які задовольняють потреби в оздоровленні населення та сформовані на оригінальній інституціональній основі;

– визначення поняття «рекреаційна послуга», під якою, на відміну від існуючих, розуміється не окрема корисна дія, а система організованих на професійній основі технологій, умов і заходів, спрямованих на комплексне задоволення потреб особи в оздоровленні, відпочинку й культурному розвитку;

– визначення поняття «доступність санаторно-курортних послуг», яке характеризує наявність у населення (потенційних рекреантів) необхідних потреб, ресурсів і можливостей, котрі можуть бути практично спрямовані на відтворення і зміцнення здоров'я саме в даному секторі рекреаційних послуг.

Уточнення понятійного апарату дозволило включити в соціально-економічний механізм розвитку СКК чинник доступності санаторно-курортних послуг для рекреантів та кластерний підхід до формування взаємовідносин між організаціями СКК;

– поширену за кордоном технологію «розробки і реалізації чеків», в яку, на відміну від існуючих підходів, внесені змістовні зміни, розкриті й запропоновані структурно-функціональні особливості впровадження її в СКК регіонів України, а саме: у систему введені додаткові ланки – контролю й аналізу чекового обігу, залучення громадських організацій до управління, формування якісно різних типів чекового пакета, а також розробку нової для СКК технології кредитування вартості послуг оздоровлення за аналогією з моделлю видачі споживчих кредитів;

– процес та об'єкт оцінювання рекреаційного потенціалу СКК, де відмінними особливостями від наявних розробок є нова структура елементів потенціалу СКК – додатково введені оцінки інформаційних, соціальних, інтелектуальних і рекламних ресурсів, комбінований метод оцінювання потенціалу СКК;

– змістовну трактовку поняття «соціально-економічний механізм розвитку санаторно-курортного комплексу», в якій обґрунтована єдність структурних елементів: організації управління СКК, управлінських технологій та організації діяльності рекреаційних підприємств між собою та орієнтацію економічних методів управління на соціальні нормативи суспільства. Пріоритетно виділено систему соціальних методів управління розвитком СКК, в якій, на відміну від існуючих моделей управління, передбачається залучення до механізму розвитку соціальних чинників, зокрема таких, як: соціологічний інструментарій аналізу,

участь громадськості до вирішення стратегічних завдань розвитку СКК, орієнтація бізнесу на соціальні стандарти і соціальну відповідальність з використанням чекових і кредитних технологій. Вплив соціальних механізмів на ефективність роботи СКК в дисертації теоретично обґрунтовано на принципах балансу соціальних та економічних чинників. Доведено, що в результаті послаблення одного з них (наприклад, економічного), компенсуючу роль у балансі бере на себе інший (соціальний) – завдяки сучасному підприємництву, корпоративній (кластерній) організації, довірі до соціальних оцінок.

Отримали подальший розвиток:

–пріоритетні напрями розвитку СКК, які базуються на принципах маркетингової методології, стратегічного планування і на використанні внутрішніх ресурсів як головної рушійної сили розвитку. У систему пріоритетів включено: концепцію розвитку бізнес-процесів у сфері СКК, удосконалення інформаційних технологій, систему заходів щодо забезпечення доступності послуг завдяки впровадженню інноваційних технологій залучення рекреантів, що відповідають умовам нестабільного стану СКК і регіонів у цілому, та спрямовані акцентовані на внутрішній потенціал і гнучку стратегію поведінки в зовнішньому середовищі;

–організаційно-функціональна модель взаємодії підприємств СКК регіону з підприємствами інших галузей і секторів економіки, що відображає господарську і технологічну залежність обсягів надання санаторно-курортних послуг і динаміки витрат виробництва підприємств інших галузей;

–теоретико-концептуальні основи розробки цільової програми соціологічного дослідження різних груп населення і фахівців, причетних до діяльності СКК, із завданнями узагальнення оцінок відносно стану розвитку СКК в Україні, а саме сформований оригінальний набір досліджуваних питань (поінформованість населення, оцінка якості послуг, ресурсних можливостей курортних регіонів), сформульовані і перевірені гіпотези оцінки стану СКК, запропонована чотириблочна модель аналізу затребуваності ринку рекреаційних послуг «пропозиція – інфраструктура – регулювання – попит».

Практичне значення наукових результатів дослідження полягає в тому, що використання запропонованого соціально-економічного механізму розвитку санаторно-курортних комплексів дає можливість своєчасно виявляти негативні тенденції змін досліджуваних чинників і на цій основі здійснювати переорієнтацію цілей і засобів забезпечення розвитку СКК.

Результати досліджень впроваджені у структурних підрозділах ДП «Ялтакурорт» ЗАТ «Укрпрофоздоровниця» (акт впровадження № 04-19/523 від 24.10.08 р.) – рекомендації щодо впровадження моделі єдиного інформаційного простору, інтегруючого інформаційні потоки санаторно-курортних установ Кримського регіону; у відділі курортів і туризму Ялтинської міської ради (акт

впровадження № 025-20/35 від 01.04.2009 р.) – використання методики забезпечення доступності рекреаційних послуг, в якій задіяні інновації маркетингової роботи та чекової технології розповсюдження санаторно-курортних путівок.

Результати наукових досліджень здобувача використані в навчальному процесі кафедри туризму і готельного господарства при викладі дисциплін «Курортологія», «Інвестиційний менеджмент», «Економіка і ціноутворення на підприємствах туріндустрії» (довідка № 05-242-1 від 10.06.09).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаною науковою працею, в якій викладено авторський підхід до формування соціально-економічного механізму розвитку санаторно-курортних комплексів регіонів. Висновки й результати дисертації автор отримав самостійно, і виклав у наукових публікаціях. З праць, опублікованих у співавторстві, в роботі використані лише ті положення та ідеї, які є результатом особистих досліджень здобувача. Особистий внесок здобувача в цих роботах наведено в авторефераті й переліку публікацій за темою дисертації.

Апробація роботи. Основні положення і результати дослідження обговорювалися на Міжнародній науково-практичній конференції «Корпорації та інтегровані структури: проблеми науки та практики» (Харків, ХНЕУ, 22 – 23 травня 2007 р.), VIII Міжнародній науковій конференції студентів та молодих вчених «Економіка і маркетинг в ХХІ сторіччі» (Донецьк, ДНТУ, 18 – 22 травня 2007 р.), XXXIV науково-технічній конференції викладачів, аспірантів і співробітників Харківської національної академії міського господарства (Харків, ХНАМГ, 12 – 14 травня 2008 р.); VI Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Сталий розвиток міст. Управління проектами і програмами міського і регіонального розвитку» (Харків, ХНАМГ, травень 2008 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Перспективи та пріоритети розвитку економіки України та її регіонів» (Луцьк, ЛНТУ, 10 – 11 жовтня 2008 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні технології менеджменту: проблеми теорії та практики» (Харків, ХНЕУ, 23 – 24 жовтня 2008 р.), на форумі «Традиційні щорічні читання, присвячені 111-й річниці дня пам'яті О.Г. Лібермана» (Харків, ХІУ, 5 листопада 2008 р.), X Міжнародній науково-практичній конференції «Соціально-економічні проблеми регіонального розвитку» (Павлоград, ЗПЕУ, 11 – 12 грудня 2008 р.).

Публікації. За результатами виконаного дослідження опубліковано 16 наукових робіт загальним обсягом 4,8 друк. арк., з яких особисто авторові належить 4,4 друк. арк.

Структура і обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, який включає 178 найменувань. Повний обсяг дисертації – 169 сторінок. Дисертаційна робота містить 25 таблиць, 35 рисунків, 15 додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, визначено мету й завдання, предмет і об'єкт дослідження, наукову новизну і практичне значення розроблених рекомендацій.

У першому розділі – **«Теоретичні основи формування соціально-економічного механізму розвитку санаторно-курортного комплексу регіону»** – досліджено економічний зміст, місце і СКК в структурі регіональної економіки, виявлено еволюційні особливості комплексу. Результати дослідження довели необхідність забезпечення стійкого розвитку даної сфери діяльності, оскільки СКК є невід'ємною складовою соціально-економічної політики держави і регіонів. Здобувачем розроблена концептуальна модель формування пріоритетних завдань входження цього комплексу в ринкове середовище. У цій моделі завдання державної політики складають три напрями: залучення інвестицій, розвиток регіональної інфраструктури і підвищення рівня доступності послуг. Гарантію доступності послуг, крім державної підтримки, забезпечує фактор соціального впливу, який сконцентровано діє в соціально-економічному механізмі розвитку СКК. У дисертаційній роботі на базі системних досліджень термінів «структура», «функції», «управлінські технології», «господарювання» та інших наведено авторське визначення поняття «соціально-економічний механізм».

У дослідженні побудовано схеми залучення СКК в єдиний економічний простір, в якому його інтеграційними компонентами є охорона здоров'я, туризм і готельне господарство, а обслуговуючими елементами – торгівля, комунальна сфера і система регіонального управління. Досліджено еволюційний процес розвитку СКК, в результаті чого виявлено сучасні тенденції та трансформаційні процеси, які впливають на розвиток СКК. Встановлено, що в нових умовах змінюється структура його функціональних завдань і до традиційних функцій (реабілітаційної, рекреаційно-анімаційної, культурологічної) додається превентивно-валеологічна, тобто профілактика здорового способу життя і ставлення до здоров'я як до вищої цінності.

Аналізуючи нові організаційні форми інтеграції сфери послуг і виробництва, здобувач робить висновок, що СКК доцільно розглядати як економіко-рекреаційний комплекс кластерного типу. Кластерна модель СКК з наукових позицій практично не розроблена, тому в даному дослідженні визначені її принципові контури, до числа яких відносяться єдина система стратегічного управління СКК, корпоративна відповідальність, гнучкий механізм управління прибутком та інвестиціями. Як нова кластерна структура СКК формує нормативну базу внутрішніх відносин (ціни, квоти, системи постачання та ін.), нала-

годжує управлінський облік, створює резервні фонди, тобто освоює мобільну й оперативну технологію ефективної діяльності кластера.

В аспекті еволюційних трансформацій теоретично обґрунтовується новий підхід до залучення клієнтів, побудований на управлінні спектром послуг і на гнучких варіантах обслуговування (різні терміни тривалості, форми оплати, диференціація умов обслуговування).

Розроблено теоретичну модель оцінки потенціалу СКК, запропоновано визначати потенціал СКК (Π) за формулою:

$$\Pi = I(R, V, J, C), \quad (1)$$

де I – функція інтегрального показника, аргументами якої є:

R – ресурсно-речова (матеріальна) частина потенціалу;

V – організаційно-управлінська частина (ресурси економічного механізму, управлінської структури і технологій, рівень ефективності програм і рішень, які приймаються);

J – сума характеристик, які забезпечують гудвіл, тобто вартісне значення іміджу фірми, бренда, інноватики і креативу, інтелекту, культури надання послуг;

C – ресурс соціальної значущості послуг, затребуваності, доступності, державної підтримки і соціальної захищеності. Саме на цьому структурному елементі потенціалу формується соціально-економічний механізм розвитку СКК.

Потенційні можливості СКК, що формуються на інноваційному мисленні й підприємстві, орієнтовані насамперед на просування послуг на ринок (рис. 1). Для підприємств СКК рекомендується нова концепція бізнес-політики, на засадах якої зроблено ряд конкретних науково-практичних пропозицій для підвищення ефективності діяльності й застосування нових економічних схем залучення та обслуговування рекреантів, зокрема:

- організація рекламно-іміджевої роботи, у тому числі розвиток агентської мережі для залучення контингенту осіб, які потребують оздоровлення, у структурі туристської системи - за механізмом сплати комісії туристським фірмам за підбір клієнтів;

- впровадження в практику діяльності СКК механізмів кредитування придбання санаторно-курортних путівок;

- планування надходження доходів від додаткових функцій, не пов'язаних безпосередньо з рекреацією: організація конференцій, форумів, концертів, корпоративних свят.

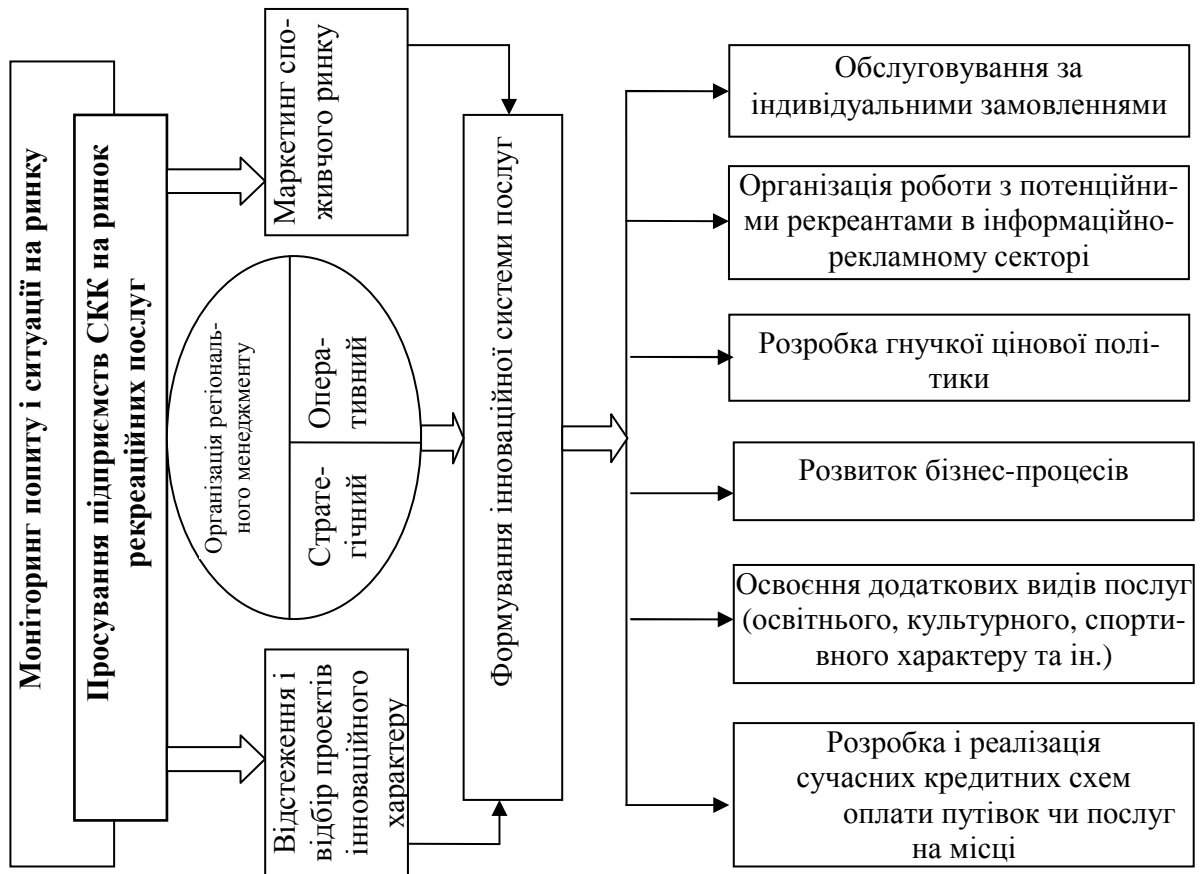

Рис. 1. Шляхи й завдання просування санаторного продукту на ринок рекреаційних послуг

Обґрунтовано, що ці напрями бізнес-політики підприємств санаторно-курортного комплексу (ПСКК) мають бути підкріплені й розвиватися в рамках фінансового менеджменту й інвестиційного забезпечення.

У другому розділі – «**Економічний стан та тенденції розвитку санаторно-курортного комплексу регіону (на прикладі АР Крим)**» розроблено і реалізовано програму соціологічного дослідження ситуації в СКК, оцінки затребуваності оздоровчих послуг, стану і розвитку курортної сфери. У програму включене анкетне опитування чотирьох груп респондентів: рекреантів (населення), медпрацівників, організаторів профспілкової роботи, співробітників санаторно-курортних установ. Завдання дослідження зосереджувались на таких питаннях: рівень поінформованості опитуваних про СКК, вплив фактора стану здоров'я на ухвалення рішення про поїздки на курорт, наявність тимчасових і фінансових можливостей для оздоровлення в такий спосіб, оцінка якості послуг у СКК, ставлення до оздоровлення в СКК АР Крим жителів Харківського регіону. Ці завдання розкривають споживчу сторону СКК, що у ринкових умовах виступає рушійною силою розвитку. Однак ситуація на ринку затребуваності послуг СКК визначається більш складним механізмом, ніж відносини «споживи-

вач – виробник послуг». У дослідженні розроблено й подано більш системну модель «пропозиція – інфраструктура – регулювання – попит».

За результатами соціологічного дослідження зроблений висновок про те, що курорти АР Крим на сьогодні є більш затребуваними для оздоровлення, ніж закордонні. Дослідження показали, що серед завдань розвитку СКК пріоритетними є такі: розширення форм фінансової підтримки з боку держави, регіонів, профспілкових організацій, розвитку бізнес-процесів, підвищення рівня доступності цих послуг.

Проаналізовано стан курортних регіонів України, зокрема АР Крим, Прикарпаття, Закарпаття, Приазов'я, Харківського регіону. Аналіз виявив негативні тенденції розвитку: низький рівень інформованості населення про можливості лікування в курортних місцевостях, наявність антиреклами вітчизняних курортів, низький рівень якості обслуговування.

При аналізі СКК Кримського регіону відзначається зниження рівня рентабельності підприємств рекреаційної сфери: виявлена нестійка динаміка показників рентабельності витрат операційної діяльності: 2005 р. – 7,7%; 2006 р. – 4,4%; 2007 р. – 6,3%; 2008 р. – 4,7%, а також зростання заборгованості по розрахунках з бюджетом. У той же час спостерігаються позитивні зміни показника кількості рекреантів, яких було обслуговано (приріст на 36,4% за період з 2005 по 2009 рр.), у тому числі дітей і підлітків. Виявлено особливості й пріоритети розвитку Кримського регіону як основної оздоровниці України.

Досліджено закордонний досвід розвитку курортних регіонів. Оцінено взаємозв'язок і взаємозумовленість потенціалу економічного розвитку країни, рівня добробуту населення, механізмів реалізації рекреаційних послуг та інших факторів з організацією туристсько-рекреаційної діяльності.

За даними аналізу закордонного досвіду (Німеччини, Чехії, Угорщини, Франції, Швейцарії) досліджено розвиток двох видів оздоровлення і туризму – соціального і комерційного. Відзначено, що схеми соціального туризму в Швейцарії охоплюють 7 тис., а в Німеччині – 50 тис. підприємств різних форм власності (за варіантом чекових розрахунків). З цього досвіду найбільш привабливою для України є чекова модель організації курортного оздоровлення.

Підтримуючи значущість соціального механізму в санаторно-курортній сфері, здобувач робить висновок про основні напрями його розвитку: формування доступності, соціальних гарантій, поширення моделей соціального туризму на весь спектр рекреаційних послуг; приділення більшої уваги соціологічним дослідженням у цій сфері, оскільки одного економічного аналізу для вирішення завдань розвитку СКК недостатньо. У результаті комплексного аналізу проблем функціонування СКК Криму розроблена матриця «проблемних протиріч», з яких випливають орієнтири на підготовку рекомендацій щодо удосконалення соціально-економічного механізму розвитку СКК Криму. Однією з таких

рекомендацій є забезпечення ефективного програмно-цільового управління. Поліпшення якості програм і ресурсного забезпечення пропонується за варіантом переходу від програмних рекомендацій до бізнес-стратегічного проектування (рис. 2).

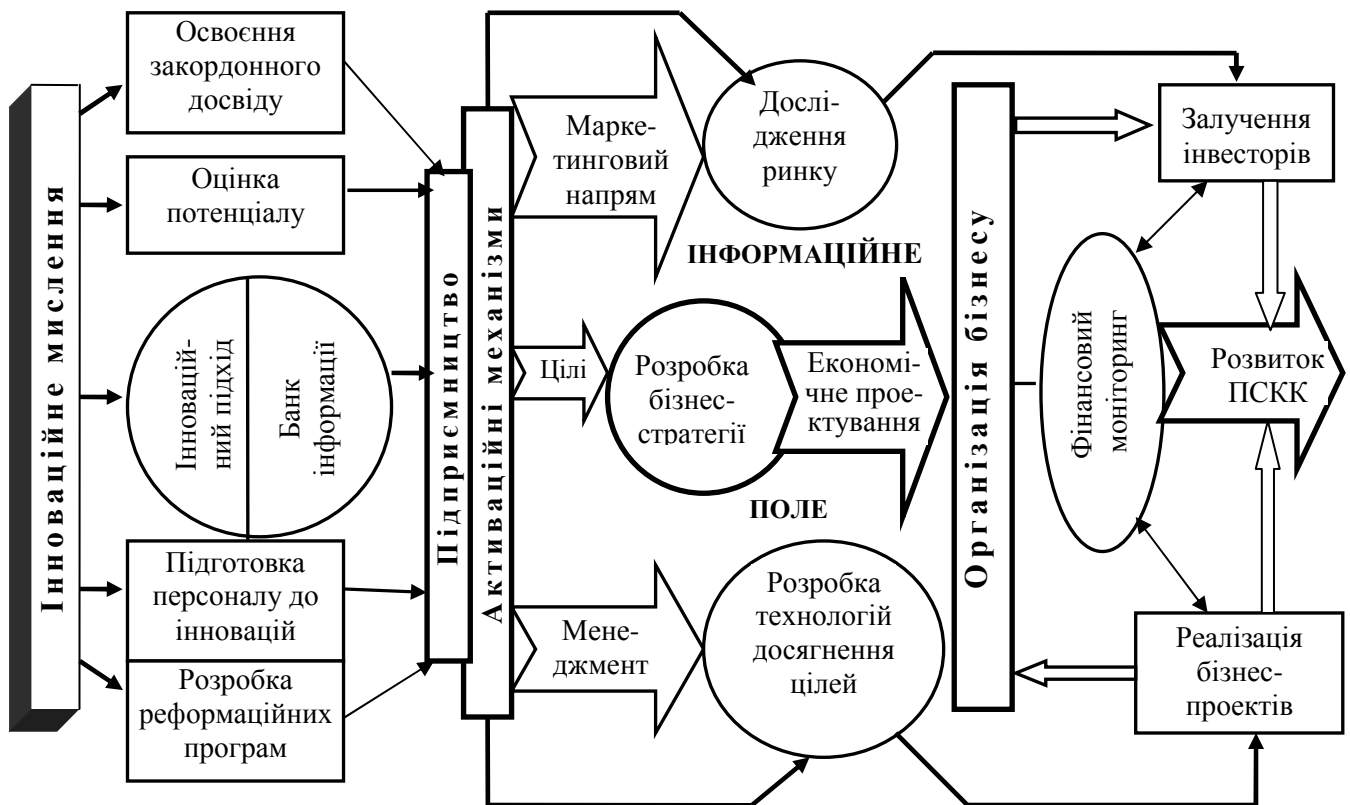

Рис. 2. Структурна модель формування бізнес-стратегії розвитку підприємств санаторно-курортного комплексу (ПСКК)

Розроблена технологія, в якій об'єднані комплексний механізм взаємодії фінансових джерел, інженерний рівень розробки програм, режим відповідальності системи соціально-економічного розвитку. Елементи цієї технології запропоновані у третьому розділі дисертаційної роботи.

У третьому розділі – «Удосконалення соціально-економічного механізму розвитку санаторно-курортного комплексу регіону» вирішено питання підвищення рівня доступності послуг СКК і забезпечення його стійкого розвитку на основі реформування рекреаційної сфери.

У реалізації гнучкої та ефективної політики СКК розроблена двоконтурна модель забезпечення стратегії розвитку СКК, в якій в управлінській системі передбачені блоки маркетинг-менеджменту, зв'язків з туризмом, налагодження контактів з великим і малим бізнесом. Особливістю цієї моделі є її пріоритетна орієнтація не на державну підтримку, а на власні сили і саморозвиток. Встановлено, що низький ефект від підприємницьких зусиль у діяльності СКК обумовлений не стільки недо-

ліками у фінансуванні, скільки дисбалансом сил, відсутністю інтеграційного механізму і контролю з боку суспільного сектора.

Для підвищення рівня обґрунтованості прийнятих рішень запропонований розрахунково-регуляторний механізм, при якому відповідні відомства здійснюють розрахунки, а при спільному обговоренні приймається на певний строк їх нормативне значення. У частині обґрунтування цих норм і пропорцій у дисертації виконані розрахунки з взаємозв'язку коефіцієнта завантаження санаторно-курортних установ і обсягів їх фінансової підтримки з боку центральних та регіональних органів влади.

Доведено, що на коефіцієнт завантаження санаторно-курортних установ (y) впливають такі фактори: середньомісячна кількість рекреантів, які відпочили в одному санаторії (x_1) та середня тривалість відпочинку (x_2). Обчислене рівняння множинної лінійної регресії має такий вигляд:

$$y = -0,88 + 0,001x_1 + 0,077x_2. \quad (2)$$

Дана модель є доброякісною, що підтверджують статистичні критерії. За результатами проведених розрахунків можна зробити висновок, що при збільшенні тривалості відпочинку на 1 день показник завантаження змінюється на 7,7%, а при збільшенні кількості відпочиваючих на 1 особу він змінюється на 0,1%.

Відповідно до отриманої моделі множинної лінійної регресії встановлені кількісні значення показника завантаження і варіанти часткового розподілу субсидій між окремими санаторно-курортними установами.

Показники завантаження санаторіїв доцільно розділити на дві категорії: 1 категорія – показник завантаження більше або дорівнює базовому; 2 категорія – показник завантаження менше від базового. На основі розрахунків пропонується обґрунтування нормативу розподілу коштів між установами СКК.

Для аналізу рівня розвитку СКК в першу чергу необхідно оцінити ресурсно-речову складову його потенціалу. Запропоновано її поділити на дві складові: показники розвитку ресурсно-речової складової потенціалу СКК та показники результативності діяльності ПСКК. Для визначення рівнів розвитку ресурсно-речової складової потенціалу СКК та результативності діяльності ПСКК окремі показники слід агрегувати в інтегральні (їх значення знаходяться в межах від 0 до 1).

Обчислення інтегрального показника, виходячи зі змісту завдання, доцільно виконувати за схемою таксономічного показника розвитку.

В першу групу, що характеризує розвиток ресурсно-речової складової потенціалу СКК, мають входити:

- середня вартість ліжко-дня перебування в санаторії, грн. (x_1);
- середньорічний коефіцієнт завантаження установ СКК, % (x_2);
- кількість обслугованих рекреантів, осіб (x_3);
- кількість санаторно-курортних установ (x_4);
- середня одноразова місткість санаторно-курортних установ, місць (x_5).

Друга група показників, яка характеризує результативність діяльності са-

наторно-курортних установ, складається з таких:

- дохід (виторг) від реалізації робіт, послуг і товарів, тис. грн. (x_6);
- прибуток до оподаткування, тис. грн. (x_7);
- збиток, тис. грн. (x_8);
- заборгованість по розрахунках з бюджетом, тис. грн. (x_9);
- рентабельність від операційної діяльності, % (x_{10}).

Оцінка ресурсно-речової складової потенціалу СКК та рівня його розвитку була виконана на прикладі АР Крим. Динаміка значень обчислених інтегральних показників свідчить про те, що рівень розвитку ресурсно-речової складової потенціалу СКК АР Крим нижчий порівняно з рівнем результативності діяльності підприємств цього комплексу (рис. 3).

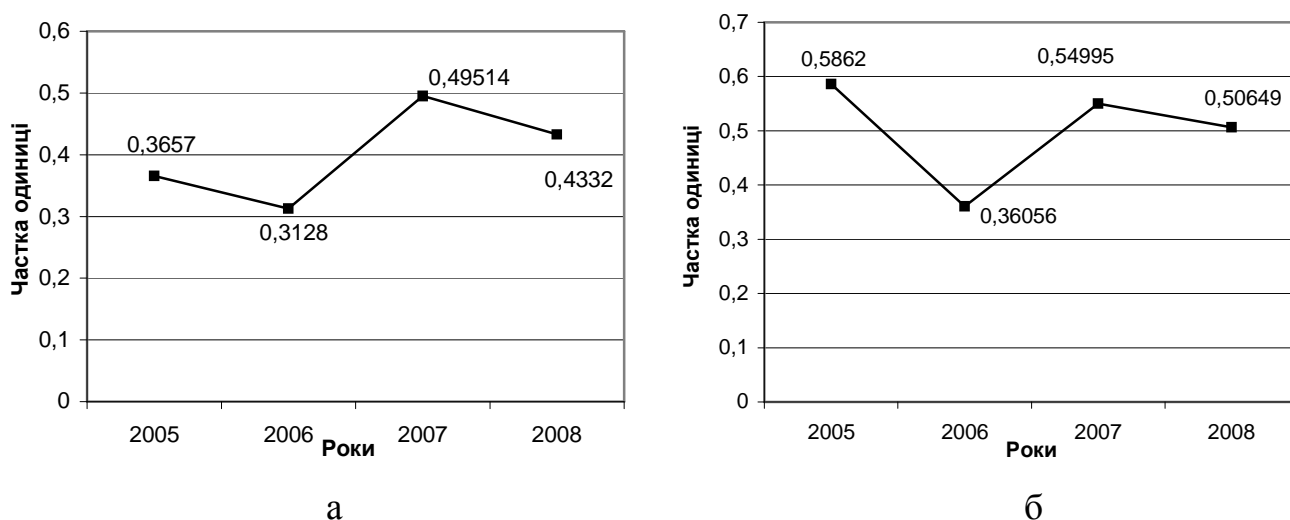

Рис. 3. Динаміка інтегральних таксономічних показників розвитку потенціалу СКК (а) та показники результативності діяльності ПСКК (б)

Отримані результати розрахунків можна пояснити тим, що перехід на ринкові умови господарювання стимулює керівництво підприємств СКК застосовувати сучасні методи менеджменту та маркетингу, що сприяє максимальному використанню існуючого потенціалу.

Для подальшого аналізу за допомогою методу багатовимірної статистики – канонічних кореляцій – оцінюється взаємозв'язок між двома системами первинних показників. Наприклад, на регіональному рівні модель взаємозв'язку між розвитком потенціалу СКК та результативністю діяльності підприємств СКК має такий вигляд:

$$\begin{cases} U_1 = 0,981 x_1 - 0,756 x_2 - 0,816 x_3 + 0,062 x_4 + 0,098 x_5 \\ V_1 = -1,1 x_6 + 0,372 x_7 + 0,285 x_8 + 0,749 x_9 - 0,245 x_{10} \end{cases} \quad (3)$$

$$r_{U_1 V_1} = 0,9947, \quad p\text{-Value} = 0,000$$

$$\begin{cases} U_2 = 1,227 x_1 + 0,676 x_2 - 1,061 x_3 + 0,0123 x_4 - 0,113 x_5 \\ V_2 = 0,429 x_6 + 0,253 x_7 + 0,423 x_8 + 0,377 x_9 + 0,243 x_{10} \end{cases}$$

$$r_{U_2, V_2} = 0,9667, \quad p\text{-Value} = 0,0187$$

Отже, найтісніше пов'язані коефіцієнти x_1 , x_3 , x_2 та x_6 , x_9 . Вони утворюють фактори доступності послуг та їх економічну результативність. Другий зв'язок – x_1 , x_3 , x_2 та x_6 , x_8 – є посиленням першого фактору.

Ресурсно-речова складова, яка визначається показниками x_1 , x_2 , x_3 , найбільш відчутно зумовлює економічне використання потенціалу. Відповідно до встановленого зв'язку слід ухвалювати управлінські рішення, планувати й організовувати роботу СКК.

Для удосконалення інформаційної системи розвитку СКК розроблена структурна логіка зв'язків для вирішення двох завдань: структурування єдиного інформаційного простору і формування корпоративної інформаційної системи з банком даних і рекламною базою обслуговування населення. Рекомендовано за пріоритет обрати програму забезпечення доступності послуг СКК. Для цього запропоновано адаптувати закордонну чекову систему, доповнивши її участю регіональних соціальних фондів, кредитних союзів, організацією центру аналітики чекового обігу і моніторингом руху чеків.

На сучасному етапі розвитку системи самоврядування в СКК актуальним залишається завдання централізованого управління тією частиною установ, які перебувають у власності державних і регіональних структур. Останні вимагають реорганізаційної перебудови. Запропоновано управлінську технологію виділення в ієрархічній структурі управління санаторно-курортною сферою (за розрахунковими нормативами рекреантів, яких було обслуговано) нових підрозділів і формування економічно обґрунтованого механізму державної дотаційної допомоги підприємствам СКК Кримського регіону. У завдання нових підрозділів системи управління входять: управління інституціональними змінами, економічною та інвестиційною політикою, соціальною підтримкою СКК.

Загалом запропоновані заходи посилюють вплив соціально-економічних механізмів на підвищення ефективності роботи санаторно-курортних установ, орієнтує їх на інноваційний процес розвитку і сприяє синергетиці взаємодії учасників рекреаційної діяльності.

ВИСНОВКИ

Дослідження економічного стану функціонування та розвитку санаторно-курортного комплексу дозволили одержати висновки теоретико-методичного характеру, а також рекомендації прикладного значення, основні з яких:

1. У дисертаційній роботі встановлено, що СКК у сучасних умовах розвитку ринкових відносин перебуває в стадії реформування внутрішньогалузевих,

міжгалузевих, міжрегіональних і зовнішньоекономічних взаємозв'язків. Серед економічних підсистем регіонального господарства цей сектор економіки інтегрований у три регіональні підсистеми: охорони здоров'я, туризм і готельне господарство. При цьому аналогічно туризму санаторно-курортні центри характеризуються наявністю організаційно-економічних і технологічних складових (транспорт, підприємства розміщення, харчування, спортивно-оздоровчі, екскурсійні та інші додаткові сервісні послуги); аналогічно готельному господарству – рекреанти активно реагують на ступінь комфортності; аналогічно реабілітації в медичних установах – оцінюють ефективність наданих рекреаційних послуг, їх спектр і компетентність персоналу. Доведено, що структурно-морфологічні уявлення про СКК як про цілісний багатокомпонентний комплекс у нових умовах охоплюють питання форм власності, набору послуг, джерел фінансування, розвитку бізнесу, що і складає нові вимоги до форм взаємодії санаторних установ у міжгалузевих відносинах.

2. У процесі дослідження доведено, що визначальною тенденцією розвитку підприємств сучасного СКК в умовах ринку стає їх диверсифікованість, що сприяє розширенню функцій і механізмів діяльності. У зв'язку з цим отримали розвиток не тільки традиційні функції санаторно-курортного комплексу – оздоровча, реабілітаційна, рекреаційно-анімаційна, превентивно-валеологічна, але і їх співвідношення. Динаміка змін вимагає, з одного боку, вдосконалення організаційної структури управління на рівні курортних підприємств, з іншого – посилення соціальних методів впливу на процеси розвитку. На цих засадах розроблені заходи залучення до сфери СКК інноваційних проектів, бізнес-планування, соціальних методів управління та сучасних інтегрованих систем інформаційного забезпечення.

3. У процесі аналізу концептуальних підходів до розвитку СКК запропоновано орієнтуватися на формування цільових державних програм та на механізм саморозвитку на принципах ринкової економіки з урахуванням локальних ресурсних можливостей. Другий важливий аспект – моніторинг негативних факторів, серед яких відсутність матеріального забезпечення цільових програм розвитку, невідповідність між рівнем зростання доходів населення і вартістю путівок, відсутність якісного інформаційного поля. У роботі визначена система заходів для вирішення актуальних завдань розвитку, а саме: оцінка економічного й інноваційного потенціалу підприємств СКК, планування реформ з орієнтацією на бізнес, впровадження нових методів управління (соціальні механізми, стратегічний менеджмент, бізнес-проекування), використання сучасних інформаційних технологій.

4. У дисертації визначено поняття «доступності рекреаційних послуг» і встановлено, що чинники доступності носять проблемний, динамічний характер, що вимагає більш ґрунтовнішого їх розгляду в концептуальному аспекті.

Запропоновано теоретичну модель «доступності», яка побудована на засадах оцінки рівня розвитку системи управління СКК, привабливості цієї сфери оздоровлення для населення, поінформованості населення та врахування бюджету домогосподарств.

До чинників підвищення доступності оздоровлення в СКК віднесені рівень державної підтримки, зростання добробуту населення, диверсифікація спектра послуг, комерціалізація послуг. У концептуально-теоретичному плані розроблено основні заходи регіональної політики розвитку соціального туризму.

5. На методичному рівні в дисертації оцінено стан функціонування та розвитку СКК, рівня доступності рекреаційних послуг для населення. Розроблено спеціальну програму соціологічного дослідження проблем СКК. В результаті практичної реалізації цієї програми виявлено такі моменти:

–послуги СКК Кримського регіону затребувані, однак значна частина респондентів не має фінансової можливості проходити санаторно-курортне оздоровлення за свій рахунок (40,1%);

–інформованість про умови придбання санаторно-курортних путівок у потенційних рекреантів поверхнева, як і у фахівців системи охорони здоров'я, які в більшій мірі рекомендують медикаментозне лікування;

–щодо джерел фінансування профпрацівники (крім бюджету, коштів профспілок і власних коштів санаторіїв) не відзначили ні внесок інвесторів, ні істотну роль інших джерел фінансування.

6. У ході всебічного дослідження соціально-економічної політики вітчизняних курортних регіонів відзначено, що суттєвих регіональних відмінностей і диспропорцій українські оздоровниці не мають: приблизно однакова вартість путівок, однотипні програми та умови оздоровлення. Отже, можна зробити висновки, що умови СКК різних регіонів близькі між собою й ефект конкурентних переваг полягає не стільки в ресурсах, скільки в механізмах розвитку підприємств СКК.

Встановлено, що стримуючими факторами розвитку СКК в умовах ринку є низький рівень добробуту населення, застаріла нормативно-правова база, нерозвиненість інформаційного забезпечення, відсутність соціальних механізмів впливу на розвиток СКК.

7. Встановлено, що СКК не має єдиного центру управління – підприємства галузі зосереджені між різними міністерствами, відомствами, громадськими організаціями, акціонерними товариствами. Результатом такої ситуації є недосконалий механізм розподілу бюджетних коштів у сферу активного, а не лікувального туризму. Запропоновано створити систему управління і моніторингу діяльності курортних установ на основі формування інформаційної системи. Як варіант розподілу дотаційних коштів запропонована методика їх надання за фа-

ктом завантаження санаторно-курортних підприємств. Розроблений підхід найбільш об'єктивно й обґрунтовано регулює дотаційний механізм.

Запропоновано модель саморозвитку СКК в контурі інтересів і можливостей зовнішніх учасників, в якій домінуючими факторами впливу є рольові, ситуаційні, ресурсні, технологічні, політичні.

8. Розроблено варіантний підхід до оцінки потенціалу СКК та запропоновано шляхи його використання залежно від можливостей інформаційного забезпечення (наявності інформації та її якості). Виконано відповідні розрахунки. Динаміка значень інтегральних показників свідчить про те, що рівень розвитку ресурсно-речової складової потенціалу СКК нижчий у порівнянні з рівнем результативності діяльності підприємств цього комплексу. Такий стан пояснюється тим, що перехід на ринкові умови господарювання стимулює керівництво підприємств СКК застосовувати сучасні методи менеджменту та маркетингу, що сприяє максимальному використанню існуючого потенціалу. Канонічний аналіз свідчить про майже функціональну залежність показників результативності використання потенціалу від розвитку його ресурсно-речової складової. Ресурсно-речова складова потенціалу, яка визначається показниками середньої вартості ліжка-дня, середньорічним коефіцієнтом завантаження, кількістю рекреантів, яких було обслуговано, найбільш відчутно зумовлює економічне використання потенціалу.

9. Важливим завданням розвитку СКК є забезпечення доступності санаторно-курортних послуг, що підтверджує необхідність розвитку соціального туризму в Україні. Розроблено концептуальну модель розвитку соціального туризму, а також внесено інновації у проект програми впровадження спеціальних платіжних засобів (чеків). Запропоновані заходи стимулюють розвиток саморегуляції й самофінансування, сприяють підвищенню ефективності діяльності підприємств СКК.

В аспекті удосконалення структури управління курортним регіоном на рівні обласних державних адміністрацій, а також у складі Державної служби туризму і курортів запропоновано розрахунковим шляхом формувати у регіонах України окремі підрозділи управління, а для координації їх діяльності обґрунтовано створити Управління розвитком курортів у складі Державної служби туризму і курортів. Ці заходи дозволять забезпечити СКК регіону відносну самостійність, посилити контроль за особливими умовами господарювання на території курортів, раціональним природокористуванням.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У фахових виданнях:

1. Влащенко Н.Н. Анализ тенденций и перспектив развития санаторно-курортного комплекса Крымского региона / Н.Н. Влащенко // Коммунальное

хозяйство городов: Науч.-техн. сб. Вып. 73. – К.: Техніка, 2006. – С. 398 – 404.

2. Влащенко Н.Н. Основные пути совершенствования санаторно-курортного продукта Украины на основе адаптации передового зарубежного опыта / Н.Н. Влащенко // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна: економічна серія. – Харків. – 2006. – № 743. – С. 132 – 137.

3. Влащенко Н.Н. Концепция формирования механизма управления санаторно-курортным комплексом региона / Н.Н. Влащенко // Бизнес – Информ. – Харьков: ИД «ИНЖЭК». – 2007. – № 3 – 4. – С. 123 – 130.

4. Влащенко Н.Н. Разработка концептуальной модели развития социального туризма в Украине как залога стабильного функционирования санаторно-курортных комплексов регионов / Н.Н. Влащенко // Коммунальное хозяйство городов: Науч.-техн. сб. Вып. 80 – К.: Техніка, 2008. – С. 338 – 343.

5. Влащенко Н.М. Концептуальні підходи до формування цільових державних програм розвитку курортних регіонів / Н.М. Влащенко // Економіка: проблеми теорії та практики: Зб. наук. пр. – Вип. 233: В 5 т. Т. V. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2007. – С. 1157 – 1162.

6. Влащенко Н.М. До питання функціонування санаторно-курортного комплексу регіону в системі міжгалузевих взаємодій / Н.М. Влащенко // Економіка: проблеми теорії та практики: Зб. наук. пр. Вип. 236: В 5 т. Т. V. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2007. – С. 1071 – 1075.

7. Влащенко Н.М. Програмний підхід і завдання фінансування санаторно-курортного комплексу Криму / Н.М. Влащенко // Коммунальное хозяйство городов: Науч.-техн. сб. Вып. 83. – К.: Техніка, 2008. – С. 396 – 403.

8. Влащенко Н.Н. Концептуальное моделирование стратегии развития санаторно-курортного комплекса / И.М. Писаревский, Н.Н. Влащенко // Економіка: проблеми теорії та практики: Зб. наук. пр. – Вип. 245: В 5 т. Т. IV. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2008. – С. 977 – 987.

(особистий внесок здобувача – розробка моделі інтеграції компонентів потенціалу СКК, моделі «пропозиція – інфраструктура – регулювання – попит»).

9. Влащенко Н.М. Потенціал санаторно-курортного комплексу: завдання дослідження і розвитку / Н.М. Влащенко // Міжнародна науково-практична конференція [«Перспективи та пріоритети розвитку економіки України та її регіонів»], (Луцьк, 10 – 11 жовтня 2008 р.). – Луцьк: ЛНТУ, 2008. – С. 169 – 175.

10. Влащенко Н.Н. Анализ состояния и перспектив развития санаторно-курортного комплекса / Н.Н. Влащенко // Міжнародна науково-практична конференція [«Сучасні технології менеджменту: проблеми теорії та практики»], (Харків, 23 – 24 жовтня 2008 р.). – Х.: ХНЕУ, 2008. – С. 31 – 34.

11. Влащенко Н.Н. Бизнес-задачи санаторно-курортных предприятий / Н.Н. Влащенко // Матеріали 13-х Ліберманівських читань [«Економіка України

на сучасному етапі»], (Харків, 5 листопада 2008 р.). – Х.: Харківський інститут управління, 2008. – С. 274 – 280.

Матеріали конференцій:

1. Влащенко Н.Н. Обоснование места санаторно-курортного комплекса в системе интеграционных межотраслевых взаимодействий / В.И. Торкатюк, Н.Н. Влащенко // Тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції [«Корпорації та інтегровані структури: проблеми науки та практики»], (Харків, 22 – 23 травня 2007 р.). – Х.: ВД «ИНЖЕК», 2007. – С. 84 – 86.

(особистий внесок здобувача – розробка напрямів розвитку санаторно-курортної сфери в системі міжгалузевих зв'язків господарюючих суб'єктів регіону).

2. Влащенко Н.Н. Исследование тенденций развития рынка санаторно-курортных услуг в современных условиях / Н.Н. Влащенко, В.И. Торкатюк // Матеріали 8-ої Міжнародної конференції студентів і молодих учених [«Економіка і маркетинг в ХХІ сторіччі»], (Донецьк, 18 – 20 травня 2007 р.), в 2-х частинах, Ч.1 – Донецьк: ДРУК-ІНФО, 2007. – С. 82 – 84.

(особистий внесок здобувача – розробка пропозицій щодо зміни тактики просування санаторно-курортних послуг рекреаційними підприємствами).

3. Влащенко Н.М. Інформаційне забезпечення реалізації санаторно-курортних послуг регіону / Н.М. Влащенко // XXXIV научно-техническая конференция преподавателей, аспирантов и сотрудников Харьковской национальной академии городского хозяйства (Харьков, 12 – 14 мая 2008 г.): общественно-экономические науки. – Х: ХНАГХ. – С. 162 – 163.

4. Влащенко Н.Н. Совершенствование экономических взаимоотношений органов управления курортного региона и здравниц на их территории / Н.Н. Влащенко // Материалы VI Международной научно-практической интернет-конференции [«Устойчивое развитие городов. Управление проектами и программами городского и регионального развития»] (Харьков, май 2008 г.). – Х.: ХНАГХ, 2008. – С. 39 – 42.

5. Влащенко Н.Н. Инновационный подход к развитию санаторно-курортных предприятий / Н.Н. Влащенко // Матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції [«Соціально-економічні проблеми регіонального розвитку»], (Павлоград, 11 – 12 грудня 2008 р.). – Дніпропетровськ: ІМА-прес. – 2008. – С. 237 – 240.

АНОТАЦІЯ

Влащенко Н.М. «Соціально-економічний механізм розвитку санаторно-курортного комплексу регіону». – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. –

Харківська національна академія міського господарства, Харків, 2009.

Дисертаційну роботу присвячено дослідженню стратегічних і ситуаційних завдань розвитку санаторно-курортного комплексу (СКК), формуванню доступності послуг СКК для населення на основі розвитку бізнесу й використання соціально-економічних методів регулювання рекреаційних процесів.

Розроблено концептуальну модель оцінювання потенціалу СКК, наведено результати соціологічного дослідження ставлення рекреантів і фахівців до санаторно-курортної практики оздоровлення. Запропоновано механізм розподілу засобів на розвиток підприємств СКК залежно від їх завантаження.

Ключові слова: санаторно-курортний комплекс, соціально-економічний механізм, доступність послуг, інноваційний розвиток, структура управління, регіональна політика.

АННОТАЦИЯ

Влащенко Н.Н. «Социально-экономический механизм развития санаторно-курортного комплекса региона». – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.05 – развитие производительных сил и региональная экономика. – Харьковская национальная академия городского хозяйства, Харьков, 2009.

Диссертационная работа посвящена исследованию стратегических и ситуационных задач развития санаторно-курортного комплекса (СКК), формированию доступности услуг СКК для населения на основе развития бизнеса и использования социально-экономических методов регулирования рекреационных процессов.

На примере Крымского региона уточнены направления развития СКК, характеристики эволюционного процесса и механизмы управления развитием предприятий СКК в условиях трансформационных преобразований.

Разработана теоретико-концептуальная модель оценивания потенциала СКК, приведены результаты социологического исследования отношения рекреантов и специалистов к санаторно-курортной практике оздоровления. Предложен механизм распределения средств на развитие предприятий СКК в зависимости от их загрузки.

Разработаны практические рекомендации и управленческие технологии по укреплению связей СКК с системой социального туризма, малым бизнесом и активации процесса инновационных преобразований. Выполнены расчеты влияния эндогенных факторов рекреации на состояние объектов СКК.

Ключевые слова: санаторно-курортный комплекс, социально-экономический механизм, доступность услуг, инновационное развитие, структура управления, региональная политика.

ANNOTATION

Vlashchenko N.M. «Social and Economic Mechanism of the Development of the Resort Complex of the Region». – Manuscript.

The thesis for the Degree of Candidate of Economical Sciences (Ph.D. in Economics), specialty 08.00.05 – «Development of Productive Forces and Regional Economy». – Kharkiv National Municipal Academy, Kharkiv, 2009.

The dissertation is devoted to the research of strategies and situational tasks of the resort complex (RC) and forming accessible services of the RC for the population on the basis of business development and using of social and economic methods of recreational processes regulation.

A concept model for estimation of the resort complex potential is developed, the results of social research of the relationship of recreants and specialists in the practice of resort treatment are given. The mechanism of distribution of finances for resort complex enterprises development are suggested depending on their work-load.

Key words: resort complex, social and economic mechanism, accessibility of services, innovational development, management structure, regional policy.

Влащенко Наталія Миколаївна

**СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ
САНАТОРНО-КУРОРТНОГО КОМПЛЕКСУ РЕГІОНУ**

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Відповідальний за випуск
д.т.н., проф.

В.І. Торкатюк

Підп. до друку 10.09.2009 р.	Формат 60 x 84 1/16	Папір офісний
Друк на ризографі	Умовн.-друк. арк. 0,9	Обл.-вид. арк. 1,1
Замовл. №	Тираж 100 прим.	

61002, м. Харків, вул. Революції, 12

Сектор оперативної поліграфії ЦНІТ ХНАМГ
61002, м. Харків, вул. Революції, 12